

---

# Spis treści

---

|                                                                                     |     |
|-------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| Podziękowania .....                                                                 | 9   |
| ROZDZIAŁ 1                                                                          |     |
| Wstęp i wprowadzenie .....                                                          | 11  |
| Kilka słów o metodologii .....                                                      | 33  |
| Część I                                                                             |     |
| NIEZAANGAŻOWANY OBSERWATOR .....                                                    | 35  |
| ROZDZIAŁ 2                                                                          |     |
| Empatia, pobudzenie empatyczne i zachowania prospołeczne ....                       | 37  |
| Definicja empatii .....                                                             | 38  |
| Cierpienie empatyczne jako motyw prospołeczny .....                                 | 39  |
| Wzbudzenie cierpienia empatycznego .....                                            | 44  |
| Znaczenie wielu mechanizmów .....                                                   | 62  |
| ROZDZIAŁ 3                                                                          |     |
| Rozwój cierpienia empatycznego .....                                                | 66  |
| Reaktywny płacz noworodka .....                                                     | 67  |
| Egocentryczne cierpienie empatyczne .....                                           | 70  |
| Pseudoegocentryczne cierpienie empatyczne .....                                     | 72  |
| Właściwe cierpienie empatyczne .....                                                | 73  |
| Cierpienie empatyczne wykraczające poza konkretną sytuację .....                    | 81  |
| Przekształcenie cierpienia empatycznego w cierpienie współczujące .....             | 86  |
| Rozszerzony poznawczo model obserwatora .....                                       | 89  |
| ROZDZIAŁ 4                                                                          |     |
| Empatyczny gniew, współczucie, poczucie winy<br>i poczucie niesprawiedliwości ..... | 91  |
| Cierpienie współczujące .....                                                       | 93  |
| Empatyczny gniew .....                                                              | 94  |
| Poczucie winy obserwatora z powodu zaniechania .....                                | 99  |
| Empatyczne poczucie niesprawiedliwości .....                                        | 103 |
| Szybkie zmiany atrybucji przyczynowych .....                                        | 105 |



## Część II

### SPRAWCA ..... 107

#### ROZDZIAŁ 5

|                                                  |     |
|--------------------------------------------------|-----|
| Poczucie winy i internalizacja (uwewnętrznienie) |     |
| norm moralnych .....                             | 109 |
| Poczucie winy .....                              | 110 |
| Internalizacja norm moralnych .....              | 117 |
| Internalizacja norm moralnych a motywacja .....  | 127 |
| Znaczenie socjalizacji .....                     | 128 |

#### ROZDZIAŁ 6

|                                               |     |
|-----------------------------------------------|-----|
| Od dyscypliny do internalizacji .....         | 132 |
| Kilka słów na temat dyscypliny .....          | 136 |
| Teoria roli indukcji w rozwoju moralnym ..... | 146 |
| Dowody potwierdzające teorię .....            | 153 |

## Część III

### WYOBRAŻONE SPRAWSTWO ..... 159

#### ROZDZIAŁ 7

|                                                  |     |
|--------------------------------------------------|-----|
| Relacyjne poczucie winy oraz inne rodzaje        |     |
| wyobrażonego poczucia winy .....                 | 161 |
| Relacyjne poczucie winy .....                    | 162 |
| Poczucie winy z powodu odpowiedzialności .....   | 166 |
| Rozwojowe poczucie winy .....                    | 167 |
| Poczucie winy ocalonego .....                    | 172 |
| Poczucie winy z powodu relatywnej przewagi ..... | 174 |
| Czy ludzie są skazani na poczucie winy? .....    | 174 |
| Cztery procesy wzbudzające poczucie winy .....   | 176 |

## Część IV

### CZY SAMA EMPATIA WYSTARCZY? ..... 179

#### ROZDZIAŁ 8

|                                                                  |     |
|------------------------------------------------------------------|-----|
| Ograniczenia empatii: nadmierne pobudzenie i błędy poznawcze ... | 181 |
| Nadmierne pobudzenie empatyczne .....                            | 182 |
| Błąd wynikający z bliskości .....                                | 189 |
| Błąd tu i teraz .....                                            | 191 |
| Wnioski dotyczące moralności empatycznej .....                   | 194 |



|                                       |            |
|---------------------------------------|------------|
| <b>Część V</b>                        |            |
| <b>EMPATIA I ZASADY MORALNE .....</b> | <b>199</b> |

#### ROZDZIAŁ 9

|                                                                |            |
|----------------------------------------------------------------|------------|
| <b>Interakcje i związki empatii z zasadami moralnymi .....</b> | <b>201</b> |
| Zasady moralne .....                                           | 202        |
| Spójność empatii i troski .....                                | 205        |
| Spójność empatii i sprawiedliwości .....                       | 206        |
| Skutki związku empatii z zasadami moralnymi .....              | 216        |
| Wzajemność .....                                               | 219        |

#### ROZDZIAŁ 10

|                                                                           |            |
|---------------------------------------------------------------------------|------------|
| <b>Rozwój zasad sprawiedliwości opartych na empatii .....</b>             | <b>226</b> |
| Procesy rozwojowe wiążące się ze sprawiedliwością opartą na empatii ..... | 229        |

#### ROZDZIAŁ 11

|                                                                                                                      |            |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------|
| <b>Dylematy związane z wieloma osobami oczekującymi pomocy oraz z wyborem między troską a sprawiedliwością .....</b> | <b>238</b> |
| Dylematy związane z wieloma osobami oczekującymi pomocy .....                                                        | 239        |
| Troska czy sprawiedliwość .....                                                                                      | 242        |

|                      |            |
|----------------------|------------|
| <b>Część VI</b>      |            |
| <b>KULTURA .....</b> | <b>247</b> |

#### ROZDZIAŁ 12

|                                               |            |
|-----------------------------------------------|------------|
| <b>Problem uniwersalności i kultury .....</b> | <b>249</b> |
|-----------------------------------------------|------------|

|                          |            |
|--------------------------|------------|
| <b>Część VII</b>         |            |
| <b>INTERWENCJA .....</b> | <b>259</b> |

#### ROZDZIAŁ 13

|                                                                 |            |
|-----------------------------------------------------------------|------------|
| <b>Wnioski dotyczące socjalizacji i edukacji moralnej .....</b> | <b>261</b> |
|-----------------------------------------------------------------|------------|

|                           |            |
|---------------------------|------------|
| <b>Bibliografia .....</b> | <b>273</b> |
|---------------------------|------------|

|                              |            |
|------------------------------|------------|
| <b>Indeks rzeczowy .....</b> | <b>287</b> |
|------------------------------|------------|

|                             |            |
|-----------------------------|------------|
| <b>Indeks nazwisk .....</b> | <b>291</b> |
|-----------------------------|------------|